

DUPKA GYÖRGY

MAGYAR HADIFOGLYOK, INTERNÁLTAK A BALTIKUMBAN (1944–1953)

(LÁGEREK, NYUGHELYEK BEJÁRÁSA ÉS HELYSZÍNELÉSE)
TÖRTÉNELMI SZOCIOGRÁFIA

II. rész.

1. AZ NKVD-MVD HADIFOGOLYTÁBORAI LETTORSZÁGBAN

Lágerkutató programunk első állomása Lettország volt, ahol lehetőségünk nyílt a magyar GULAG–GUPVI-rabok tragikus sorsának, szenvedésük helyszínének felkutatására, ahogy ezt korábban a pécsi Német Kör szervezésében tettük.¹



Rigai tanácskozás a lágerkutató út programjáról. Balról jobbra: Matkovits Kretz Eleonóra, Bognár Zalán, Havasi János, W. Müller Judit, Dupka György, Giber Tamás Gábor, Papp Annamária, Benkő Levente. (Fotó: Fuchs Andrea)

¹ Lásd, <https://mek.oszk.hu/22700/22721/>

4.	Daugavpils (Dvinszk)	292
5.	Riga	317
6.	Lībagi (Liepaja)	349
7.	Vindava (Ventspils)	350
8.	Kuldīga	351
9.	Tukums	352
10.	Pāvilosta	353
11.	Talsi	354
12.	Stende (Stelpe)	355

2. SZEMLE, FŐHAJTÁS RIGA KEGYELETI HELYEIN

A lágerrek színhelyének felderítésére egy előre megrendelt mikrobusszal indulunk el, hogy kitűzött céljainkat teljesítsük. Ezek közül a legfontosabbak, hogy a hozzátartozók és a magunk nevében a lettföldi 12 táborból az elérhető kegyeleti helyeket megkoszorúzzuk, imát mondjunk az elhunytakért, adatokat gyűjtünk, helytörténészekkel, közéleti személyiségekkel találkozunk, meglátogassuk a szovjet megszállás múzeumát, és végül lettföldi tartózkodásunkat Magyarország Rigai Nagykövetségén szakmai találkozóval, könyvbemutatóval zárhassuk.

2.1. SALASPILS MEMORIAL PARK MÚZEUM

A Balti-tenger melléki Lettország történelmi fővárosából, a több mint félmillió lakosú Rigából kiindulva elsőként a 30 km-re fekvő *Salaspils* (Kastélysziget) várost kerestük fel, amely a vegyes erdők (fenyő, nyírfa) övezte *Daugava* folyó partján terül el.

A *Salaspils Memorial Parkot* látogattuk meg, itt a II. világháború idején, 1941 októberében a németek – a szovjet hadifoglyok, náciellenes lett patrióták, zsidók, cigányok részére – *Stalag 350/Z* néven megsemmisítő tábort létesítettek mintegy 18 hektáros területen. A koncentrációs, egyben tranzit tábor 1944 augusztusának második feléig működött, míg a szovjet hadsereg előrenyomuló egységei el nem foglalták a vidéket.



A Salaspils Memorial Park információs tablói. (Fotó: Fuchs Andrea)

Megjegyzendő, hogy ennek helyén 1967-ben – szovjet típusú – monumentális méretű lágermúzeumot építettek. Továbbá emberi tragédiákat tükröző emlékjeleket állítottak fel, szenvedéstörténeteket, korabeli dokumentumokat bemutató szabadtéri kiállítást rendeztek.



A Salaspils Memorial Park múzeuma. (Fotó: Fuchs Andrea)

Az egymással is vitatkozó történészek szerint a koncentrációs táborban mintegy 100 ezer ember, köztük 7 ezer gyermek életét oltották ki. A nő áldozatok között kárpátaljai zsidó nőket, anyákat is számontartanak.



*A Salaspils Memorial Park Múzeum kiállítási anyagát bemutató tabló előtt.
(Fotó: Fuchs Andrea)*

Más vélemények szerint az említett lágerveszteségek az oroszbarát történészek feltupírozott adatai, ennél lényegesen kevesebben pusztultak el a tranzit lágerben. A számháború még nem zárult le.

A lett patrióták, a *deszovjetizációs/ szovjet-orosztalanítási akciók* hívei a szovjet-lett emlékmúzeum eltakarítását követelik, szerintük Lettország XX. századi történelméből erősen kilóg.

*Rabruha, Salaspils Memorial Park Múzeum.
(Fotó: Fuchs Andrea)*



2.2. A RIGA – 317/1 SZ. HADIFOGOLYTÁBOR SÍRKERTJÉBEN

A Lettországot meghódító szovjet csapatok fegyvereinek árnyékában – a német haláltábor helyén – az NKVD-MVD 1945. május 14-én keltezett 00486. sz. parancsa értelmében létrehozták a 317. sz. rigai „termelési” főtábort és altáborait.²

A krónikások feljegyzése szerint a főtábor központi parancsnoksága Rigában volt. A fővárost kettészelő *Daugava* folyó partján, az *Akmens Tilts* közúti híd és a November 11. rakpart kereszteződésénél 1945-ben itt működött az 1. sz. altábor is (GPS hosszúság: 56.9462; GPS szélesség: 24.1042).

A több mint egy évig üzemelő főláger – *Mihlevics* őrnagy parancsnoksága alatt – 1945–1946 között *Valmera*, *Prejdane*, *Cesis*, *Skulte*, *Irpava* településeken eleinte 13-19, a későbbiekben 11 termelési jellegű altábort működtetett, ahol több mint 30 ezer német, magyar és más nemzetiségű hadifogoly fordult meg.

1945-ben 15 305 és 1946-ban 13 768 rabot őriztek. Ők *Rigában*, valamint *Skulte*, *Ogre*, *Valmera* és más településeken a háború okozta károk elhárításában, romeltakarításában, a megsérült, lerombolt lakóházak, gyárak, üzemek és más közérdekű objektumok újjáépítésében, továbbá a fakitermelésben, fő- és bekötő teherforgalmi utak (*Riga-Cesis*) és vasútállomások, vasútvonalszakaszok (*Valmera–Cesis*), a Lielupe folyón átívelő hidak, repülőtér (*Skulte*), kikötő építésében és más munkákban vettek részt.

Naponta egy alkalommal kaptak 150-300 gramm szalmapelyvás fekete kenyeret és egy-két merőkanál káposztalevest. A rabokat végkimerülésig dolgoztatták, sokan meghaltak.

A táborrészeleget közel tizenegy hónap elteltével, 1946. július 9-én felszámolták.³ A tábor adminisztrációja a rabszolgamunkát túlélő magyar hadifoglyok hazatérését az FPPL-36 máramarosszigeti és az FPPL-176 foksányi repatriációs táborokon keresztül szervezte meg.

Miután 2476 rabot repatriáltak, a táborzárás után különböző okokból visszatartott foglyokat a Lett SZSZK UPVI MDV más táborrészeibe szállították.

² ZAGOSZULKO M. M., SIDOROV S.G. TSUPAJEVA J. M., 2013: 251–252.

³ Források:

GA RF F.9401.Op. 1a. Gy. 177. L. 13–14 o.

RGVA F. 1p. Op. 15a. Gy. 234. L. 43–49, 60–105; Op. 37a. Gy. 3. L. 75,101,106; Op. 3g. Gy. 1. L. 250 o.

A 317. sz. rigai termelési főtáborot a **Varga Éva Mária** által összeállított dokumentum-gyűjtemény *Függelékében* közölt hadifogolytáborok jegyzékében nem találtam. Azonban a Magyar Nemzeti Levéltár – Adatbázisok Online, Szovjet táborok magyar foglyai – netfelületén a 317. sz. lágerben raboskodott számos magyar fogoly orosz nyelvű kartonja rendelkezésünkre áll.

A validálás során eddig **31** itt raboskodott magyar hadifogoly és két civil internált nevét gyűjtöttem ki, közülük 7 fő elhunyt, 7 fő sorsa ismeretlen, 18 fő szerencsésen hazatért. A táblázatba rendezett nevekkel a magyar fiúk jelenlétét igazolom az „elhallgatott” táborban.⁴

A már említett 679 339 egységnyi levéltári dokumentumon kívül a Katonák a Gulágon (GURH) adatbázisban is hat olyan 317. sz. lágerbe került magyar hadifogoly nevére figyeltem fel, akik közül öten Lettföldön, ketten más régiók táboraiiban hunytak el:

Buzi-Nagy Imre Ferenc honvéd (Szentés, 1905 – 317/19. hdf. t. Riga, 1945. 08. 25.);

(Megjegyzem, a rigai 317. hdf. táborból került a Rezekne/Ogre-i 291. sz. hdf. táborba, majd a rigai 4379. hdf. kórházba **Annus Gábor István** altiszt [Csanádapátfalva/Makó, 1919 – Riga, 1947. 05. 30.]. Nyughelye: 4379. hdf. kórház temetője, Balti-tenger melléki terület/Riga, 8. parcella, 5. sír.)

Elek Áron András honvéd (Hódmezővásárhely, 1906 – 317. hdf. t. Riga, 1945. 05. 24.);

Salgó István János honvéd (Udvard, 1913 – Riga, 1947. 08. 20.) Nyughelye: 3338. hdf. kórház temetője, Balti-tenger melléki terület/Riga, 11. parcella, 19. sír.

Többek esetében a halál oka: végelgyengülés, „dekompenzált szívbetegség”.

Az említett lista szerint egy polgári személyt, **Grollmusz Károly Jánost** (Kispest, 1916 – 523. hdf. t. Artyomovszk, 1946. 03. 16.) Érdről 1945. április 4-én internálták a rigai 317. hdf. táborba. Majd innen az 523/5. sz. artyomovszki hadifogolytáborba került, ott is halt meg. Nyughelye: 523. hdf. tábor temetője, Artyomovszk, 1. parcella, 16. sír.

Hasonló sorsa lett **Lódi Mihály Mihály** honvédnek (Orosháza, 1911 – Novaja Ljalja, 1946. 07. 03.), akit a 317. hdf. táborból a Szverdlovszki területi Novaja Ljalja egyik lágerébe szállítottak, útközben szerzett betegségben hunyt el. Nyughelye: városi temető, Novaja Ljalja, Szverdlovi terület, 7. parcella, 1. sír.

⁴ A Rigai 317. hdf. táborban 1945–1948 között tartózkodott 31 magyar fogoly listáját terjedelmi okok miatt nem közöljük.

Mint megtudtuk, Rigában szovjet fogságba esett mások mellett **Ferstl Máttyás János** örvezető (Ágfalva, 1920 – Lesznaja-Baranovicsi, 1945. 08. 07.), aki a német hadsereg 3. SS-pc. ho. egységében szolgált. Innen a fehéroroszországi *Boriszovba*, a 183. sz. hadifogolytáborba átszállították. Később a *Lesznaja/Beranovicsi* 3161. sz. hdf. kórházba került és itt halt meg. Nyughelye: a 3161. hdf. kórház temetője, Mogiljov.⁵

Helyénvaló megjegyezni, hogy 1945–1946-ban a *Balti-tenger melléki terület/Rigai* 3338. sz. hdf. kórház és a 4379. sz. hdf. kórház többek között a 317. sz. rigai termelési főtábor súlyos betegeinek gyógyítását is ellátta. Mindkét egészségügyi intézménynek Rigában saját temetője volt, ahol a HIM és az MNL honlapján is elérhető katonakagulagon.hu adatai szerint az elhalt magyar hadifoglyokat is elhantolták. A rigai temetkezési helyeket még a szovjet korszakban felszámolták.



Tisztelgés a felújított német hadifogoly-sírkertben, ahol magyar rabok is alusszák örök álmukat. (Fotó: Fuchs Andrea)

⁵ [Katonakagulagon.hu](http://katonakagulagon.hu) – Excel, 27324. sorszám alatt.

A Magyar Nemzeti Levéltár szovjet hadifogoly-adatbázisában 7 honfitársunk hazatéréséről nem találtam adatot: **Anker Pál** (1913) hadnagy, **Csorba János János** (Balatonkemese, 1910) honvéd, **Hancsak Mihály János** (Nyíregyháza, 1898) honvéd, **Hodosi József Gábor** (Kenderes, 1924) honvéd, **Jenet László István** (Lövépetri, 1913) százados, **Koreny Béla Lajos** (Budapest, 1918) alhadnagy, **Tóth János Ferenc** (1914) honvéd.

A Német Hadisírgondozó Népi Szövetség (VDK) szervezésének köszönhetően 2006-ban, a levéltári adatok alapján, a 317. hdf. tábor temetkezési helyén – 146 német fogolyáldozat emlékére – egy rendezett német hadifogoly-temető létesült a fentebb bemutatott, Rigától 30 km-re lévő *Salaspils Memorial Park* egyik szögletében, ahol magyar honvédek is békésen nyugodnak.

Ebben a sudár fenyőkkel körülvett sírkertben emlékeztünk halottjainkra, sírjuk felett imádkoztunk, a központi kereszt tövében virágcsokrot helyezettünk el.

2.3. A RIGAI 277. SZ. HADIFOGOLYTÁBOR

Az NKVD/MVD 277. sz. *Rudnik/Riga* nevű főtábor **Varga Éva Mária** az általa összeállított dokumentum-gyűjtemény Függelékének jegyzékéből⁶ azért hagyta ki, mert szerinte ide nem hoztak magyar hadifoglyokat.

Ez a letterszági termelési és karbantartó láger az SZU NKVD 1944. október 16-i, 001271. sz. parancsa alapján létesült. Később az SZU MVD 1946. július 9-én meghozott 00670. sz. rendelete értelmében felszámolták.⁷

Parancsnoka 1944–1945-ben **A. K. Zalunyin** őrnagy, 1945–1946-ban **N. M. Krasztin** alezredes volt. Irányításuk alatt *Rudnik/Riga*, *Salaspils*, *Rampa*, *Sarkandaugava*, *Olajne*, *Stopini*, *Riga*, *Gegums*, *Ligatne*, *Taurupe*, *Balozsi*, *Rembate*, *Jugla*, *Skupte* településen és vasútállomáson 1944. december 15-től egy, 1945. január–február között három, 1945. április–június között 13, majd 1945 második felében 17 altábor jött létre. 1946. április 1-től a rabok más táborba való csoportos átirányítása után az altáborok száma 13-ra, 1947. április 11-től 11 lágerrészlegre csökkent.

A Lett SZSZK UPVI alá rendelt lágrendszerében 5 ezertől 30 ezer főig fogadtak és dolgoztattak főleg német, ezenkívül kevés számban magyar hadifoglyot, akiket a Lett Építőipari Minisztérium foglalkoztatott. Jelentős

⁶ VARGA (SZERK.), 2006: 487–490.

⁷ ZAGOSZULKO M. M., SIDOROV S.G. TSUPAJEVA J. M., 2013: 229–230.

munkaerőt kötött le a Rampa, Olajne, Stoponi, Balozsi nevű településeken működő tőzegkitermelő és -feldolgozó üzem, a kerámiagyár, a vagonokat gyártó vállalat, Rigában a cementgyár, az „Omega” kerékpárüzem, a „Ligate” papírgyár, a „Jugla” textil-kombinát, a fafeldolgozó és gumigyár, a „Vezuvs” vasöntöde stb.⁸

A tábor bezárása után a repatriálási listából kimaradt foglyokat más, meg nem nevezett lettországi táborokba kísérték.

A Magyar Nemzeti Levéltár Szovjet táborok magyar foglyai adatbázisában⁹ **13 magyar rab** kartonját fedeztük fel, akiket a 277. sz. lágerben 1945–1946 között fogva tartottak.¹⁰ A listában a honvédek mellett 2 civil internált és 3 munkaszolgálatos is szerepelt. Elhalálozásukról nem találtunk hitelt érdemlő információt. A kartonelemzések alapján 7 fő hazatéréséről nincs adat. Hat főt az FPPL 36. sz. máramarosi és a 176. sz. foksányi repatriációs táborba irányítottak, majd onnan lakhelyükre szállították őket.

A listában egy kárpátaljai földim nevére bukkantam, aki a Munkács környéki *Barkaszó* szülőtte, **Majoros Zsigmond Ferenc** (1905). Őt a lakhelyéről 1944. november 18-án internáltként hurcolták el, és 1945. december 12-én érkezett a 277. sz. rigai tábor 16. sz. részlegébe. Majd 1946. január 27-én átszállították az Odessza környéki Ljukszdorf nevű 186. sz. repatriálási táborba, innen került haza.

2.4. SARKANDAUGAVA (VÖRÖSFOLYÓ) TELEPÜLÉSEEN

Feljegyzéseink és a helyi tanácsadóink egybevágó információinak ismeretében, valamint **Linga Gates**, a mikrobusz sofőrének jóvoltából *Sarkan-
daugava* (Vörösfolyó) településre jutottunk el, ahol a lakosok segítségével felkerestük a 277. sz. *Rigai hadifogolytábor* 2. részlegének helyét.

A település vasútállomásától nem messze lehetett a hadifogolytábor (GPS hosszúság: 56.9462; GPS szélesség: 24.1042). A láger nyomai után elszántan kutakodtunk, bejártuk a település környékét is, ám minden erő-

⁸ Források:

GR F.9401.Op. 1a. Gy. 176. L. 81–81 o.

RGVAF. Ip. Op. 15a. Gy. 234. L. 60–105; Op. 37a. Gy. 3. L. 75,101,106; Op. 3g. Gy. 1. L. 91–92. Vojennoplennije v SZSZSZR. T. 1. Sz. 613.

⁹ A további foglyok adatai itt találhatóak meg: <https://adatbazisonline.mnl.gov.hu>.

¹⁰ A Rigai 277. hdf. táborban 1945–1948 között tartózkodott 13 magyar fogoly listáját terjedelmi okok miatt a kézirat Függelékében közöljük.



Sarkandaugava (Vörösfolyó) településen. (Fotó: Fuchs Andrea)

feszítésünk eredménytelen volt. A polgári köztemető elhanyagolt területén egykor kialakított láger sírkertjét áthatolhatatlan bozót uralja.

A levéltári iratok alapján a *rigai 277. sz. hadifogolytábor 1. sz. részlege* egykor az *Uzvaros bulvár* és az *Akmaus Tiltshid* lábánál, a *Daugava* folyó partján működött, a németeken kívül – a fentebbi táblázat adatai bizonyítják – számos magyar rab is ide került.

1945–1947 között az itt raboskodó német, magyar és más nemzetiségű hadifoglyok barakktábora a vasútállomástól nem messze terült el. Gyárat, vasútvonalat, utat, lakóházakat építettek. A tehervagonokat ki- és berakodták, különböző szállítmányokat mozgattak.

A helyi lakosok elmondása szerint a barakktábort az '50-es évek második felében felszámolták, itt hatalmas kiterjedésű üvegyár és sok más üzem épült, a késztermékek zöme a szovjet piacra került, a Szovjetunió széthullása után az itteni gyárak is leálltak, a vidék gazdasága azóta is romokban hever.

Az egyik gyár állagára felügyelő férfi, miután megtudta, hogy magyarok vagyunk, hibátlanul ejtette ki **Orbán Viktor** miniszterelnök nevét, hozzátette, ilyen vezetőre lenne nekik is szükségük, aki ugyanúgy törődne az elszegényedett lett családokkal, mert sok ember, különösen a fiatalok egy része, külföldre jár dolgozni.

A mostoha életkörülmények következtében a hadifoglyok közül itt is sokan elhunytak, akiket a pályaudvarral szemközti ligetben, a polgári temető mellett helyeztek örök nyugalomra.

A polgári temető mellett egy nagy kiterjedésű, monumentális lett katonai sírkertet is felkerestünk. Mindenütt katonás rend és tisztaság van, a gon-



A sarkandaugavai bezárt üveggyár, és sok más üzem, melyek a hadifoglyok közreműködésével épültek. (Fotó: Fuchs Andrea)

dozott sírokban több ezer lett közkatonára, tiszt, patrióta alussza örök álmát. Ők az I. és a II. világháborúban, illetve a köztes években a német, majd az orosz, a szovjet hódítókkal az ország függetlenségéért vívott harcban hősi halált haltak, illetve különböző légerekben pusztultak el. Ez a nemzet egyik kiemelt, központi temetője, melynek felépítésében a lett hazafias bajtársi szövetség is közreműködött. Példamutatónak ápolják a nemzeti kegyhelyeket.



Monumentális katonai sírkert, ahol az első és második világháború lett hősei nyugszanak. (Fotó: Fuchs Andrea)

A temető gondnokai, ügyintézői szerint ide csak lett katonákat, ellenálló hazafiakat temettek. Az irodavezető azt is közölte, hogy a polgári temetőn is túl található egy emlékjel, azok tiszteletére állították, akik a szovjet lágerekben hunytak el.

Körülményes volt a megközelítése, ezért inkább a szovjet megszállás múzeumába siettünk, ahol csoportunkat már lett történészek várták.

2.5. RENDHAGYÓ TÖRTÉNELEMÓRA

LETTORSZÁG MEGSZÁLLÁSÁNAK MÚZEUMÁBAN

A napi közel 100 kilométeres emlékutunk újra Rigába vezetett, a szolidaritás jelképeként a város számos épületén ukrán zászlók lobognak. Baloldali érzelmű lett kísérőnkől, **Linda Gates** úrtól tudjuk meg, hogy Oroszország Ukrajna elleni háborúja új lendületet adott az utolsó Lettország területén maradt szovjet emlékművek ledöntéséhez. Elmondta, ahol jelentős orosz kisebbség él, ez a takarítás erőteljesebb indulatokat váltott ki, mivel a lettországi oroszok és a moszkvai kormány ezt az akciót mélyen elítélik, háborús hőseik elleni támadásnak minősítik.

Legutóbb 2022. augusztus 25-én Rigában döntöttek le egy 80 méter magas II. világháborús szovjet győzelmi obeliszket. Szemtanúként tett említést arról is, amikor az emlékmű a tóba zuhant, a nézelődők egy része éljenezte, míg az orosz ajkúak tiltakozásuknak adtak hangot.

A megbeszélt helyen, az óvárosban találkozunk a magyar apától és orosz anyától származó, angol-lett-orosz-magyar tolmácsunk szerepét vállaló **Ariana Župika** tiszteletbeli magyar konzullal, aki elkalauzol a messze földön híres múzeumhoz.¹¹ Szerinte a lettországi hazafiak nem tudják megbocsátani Moszkva kommunista vezetőinek az 1940–1941 és 1944–1991 között az országban elkövetett bűnöket, a népiártást. Ugyanakkor ezzel párhuzamosan a jóhiszemű lett állampolgárok nyíltan elutasítják a náci Németország 1941–1944 közötti, sok emberi életet követelő megszállását is.

A múzeumban mellénk rendelt **Dr. Edvins Evarts** történész és tárlatvezető tájékoztatójából értesültünk, hogy **LETTORSZÁG MEGSZÁLLÁSÁNAK MÚZEUMA** (*Latvijas Okupācijas muzejs*) hitelesen mutatja be mindkét emberpusztító rezsim lettországi tevékenységét, s a múzeum egyben történelmi oktatási intézmény is.

¹¹ Tiszteletbeli konzul: Ariana Župika, Riga, Aldaru iela 7, LV-1050 (+371) 2942 6311, e-mail: ariana(at)lu.lv



*Lettország megszállásának múzeuma (Latvijas Okupācijas muzejs).
(Fotó: Fuchs Andrea)*

A kiváló lett történész arra vállalkozott, hogy egy szűk órában elénk tárja az 1993-ban létrejött múzeum gazdag anyagát. Az intézet létrehozásának az amerikai *Wisconsini Egyetemen* oktató, lett származású **Paulis Lazda** történelemprofesszor volt a kezdeményezője. Az épületet a kulturális minisztérium biztosította. A múzeumi anyagok begyűjtését, kiállítását, a létesítmény igazgatását és finanszírozását az 1993 tavaszán létrejött *Foglalkozási Múzeum Alapítvány* 11 fős kuratóriuma (OMF), a mai Foglalkozási Múzeum Egyesület (OMB) vállalta magára.

A múzeum első kiállítása 1993. július 1-én nyílt meg. A szervezők megmutatták, mi történt Lettországban 1940 és 1991 között két megszálló – a náci és a kommunista – totalitárius rendszer alatt. Felhívják a világ figyelmét az állam és nép ellen elkövetett bűncselekményekre.

Emlékeztetnek a megszállás áldozataira, akiket elpusztítottak, brutálisan üldöztek, erőszakosan deportáltak vagy elmenekültek a megszálló rendszerek terrorjától.

Történész barátunk érvelése szerint nem lehet elfelejteni, hogy a II. világháborút követően 200 ezer fővel csökkent Lettország lakossága. 30 ezren harcban estek el német vagy finn egyenruhában. 80 ezren külföldre menekültek. Az itt maradtak közül a szovjet hatalmi szervek 70 ezer főt meghurcoltak. Eből az illegálisban az ún. *erdei testvéreket* is ide számítva 12 ezren meghaltak.



*Az egykori börtöncellák rekonstruált hasonmásai, eredeti rácsozattal, vasajtóval.
(Fotó: Fuchs Andrea)*



*Információs táblák a szovjet rezsim által meghurcolt lett áldozatokról.
(Fotó: Fuchs Andrea)*



Ismerkedés a szakirodalommal a múzeum tanácskozótermében. Balról jobbra: Bognár Zalán, Dupka György, Havasi János, dr. Edvins Evarts lett történész, a múzeum főmunkatársa, Papp Annamária, Matkovits-Kretz Eleonóra, Ariana Zupika tiszteletbeli magyar konzul, Benkő Levente.

(Fotó: Fuchs Andrea)

Újabb elszánt generációk léptek a nyomukba, és 1990. május 4-én győzelemre vitték a függetlenségi mozgalmat, ekkor kiáltották ki a független Lett Köztársaságot, majd Lettország 2004. május 1-én Magyarországgal együtt felvételt nyert az Európai Unióba, s később a NATO-ba is. Büszkén konstatáltuk, hogy ott-tartózkodásunk idején ismét magyar Gripenek őrizték négy hónapon át a balti légeret.

Az unikális gyűjtemény 2017 elejére közel 60 000 regisztrált tételt, több mint 2300 videoanyagot és más múzeumi tárgyat, dokumentumot tartalmaz a deportáltakról, menekültekről és a lettországi megszállások által érintett személyekről.

A szovjet múzeumként létesített, kétszintes főépületet a szovjetek építették 1971-ben. Korszerű felújítása 2018 nyarán kezdődött, 2020-ban fejeződött be. Állandóan frissülő kiállításait évente sok százezen tekintik meg. Az intézmény ma a lett nemzet büszkesége, az ide látogató külföldi államférfiak is gyakran felkeresik.

A tárlatvezetés után **dr. Edvins Evarts** történész a tanácskozóterembe invitálta társaságunkat. A kávézás mellett igen sok kérdést vitattunk meg. Bőven ellátott minket angol, orosz, német nyelvű szakirodalommal, amely-

ből megtudhattuk, hol tart Lettorszáiban a náci és a kommunista diktatúrát reálisan feltáró, megítélő, elemző helytörténeti kutatás. A további együttműködés érdekében címet cseréltünk. Megígérte, hogy lehetősége szerint a Baltikum országaiban raboskodott magyar hadifoglyok ügyével kapcsolatban segítséget nyújt a további tényfeltáró munkánkhoz.

Folytatása következik.

